

GOMBOS ZSÓFIA: Magántulajdon 2019
akril, olaj, vászon 2019

Pánczél Petra

A tájidegenség sokszínűsége

GOMBOS ZSÓFIA ÉS KISS ÁGNES KATINKA KÖZÖS KIÁLLÍTÁSA

Mindig izgalmas olyan alkotóművészeket egy kiállítótérben látni, akik teljesen más stílusban, más koncepció mentén dolgoznak, és első hallásra talán furcsa is a közös kiállítás gondolata. Főleg, mert ilyen esetekben nemcsak a látogató, hanem sokszor még a szakértők is valamiféle összefüggéseket keresnek. eltérő műfajokat mindenképpen közös nevezőre hozni – csak azért, hogy mondjunk valamit – erőltetett próbálkozásnak tűnik.

Volt is egy ilyen félelem Gombos Zsófia és Kiss Ágnes Katinka festőművészek *Tájidegen* című közös kiállítása kapcsán, mely a zalaegerszegi Városi Hangverseny- és Kiállítóteremben nyílt meg január közepén. Ám kijelenthetjük, hogy bőven lehetnek kapcsolódási pontok figurális és absztrakt alkotások, valamint a festészet hagyományos eszközeivel dolgozó művészet és napjaink digitális printjei között. Sőt, a végére még az is kiderült, hogy a *Tájidegen* elnevezés, mely valójában Gombos Zsófia egyik festményének a címe, miképp nyer új értelmet Kiss Ágnes Katinka képein.

TÁJ ÉS IDEGENSÉG

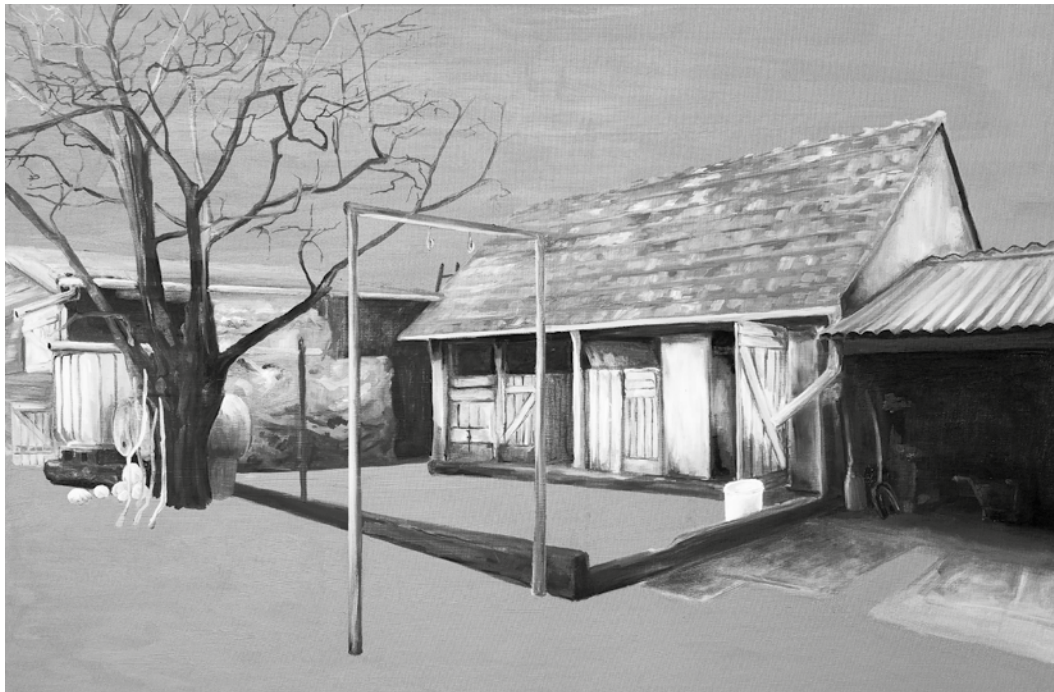
Ha a címben szereplő szóösszetételt elemeire bontjuk, akkor megkapjuk azokat a kiindulási pontokat, amik mentén érdemes beszélni az alkotói törekvésekről. Ha hasonlóságot nem is, de egymást kiegészítő, egymásra ható gondolatokat, gondolattöredékeket mindenképpen találunk a két művész egy térben látható munkái között. Hol

nőttünk fel, hol tanultunk, hol élünk most, milyen (szocio)kulturális közeg vesz körül bennünket, vagy hány helyen érezzük otthon magunkat? Miképp viszonyulunk a múlthoz, nagyszüleink örökségéhez, és mit kezdünk azzal a ténnyel, hogy napjaink egy része már a digitális térben zajlik? Mindeközben felmerül a kérdés, hogy milyen szituációkban érezzük azt, hogy kilógunk a sorból, hogy (táj)idegenek, „gyűttmentek” vagyunk egy-egy helyszínen vagy közösségben. Mert ne legyenek kétségeink, mindannyian tájidegenek vagyunk valahol, vagy valakik számára – szembesítette a közönséget a valósággal dr. Bordács Andrea művészetkritikus, esztéta a tárlatnyitón. Persze az nem biztos, hogy tájidegennek lenni csak negatív érzés lehet, de erről majd később. A lényeg, hogy a kiállítás fő motívuma, a tájidegenség identitás-kérdésként is felfogható.

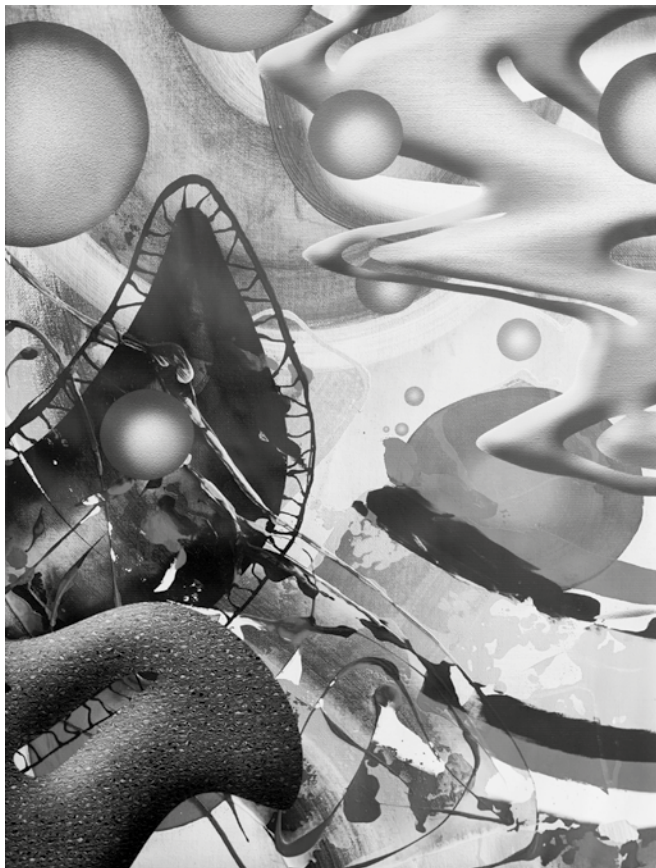
A kiállítótér első felében **Gombos Zsófia** világát (tájait) látjuk, mely első ránézésre ismerősnek tűnik. Falusi „csendéletek”, tájképek a hátsó udvarból nézve vagy a népi kultúra jellegzetes tárgyai, a paraszti világ kellékei kerülnek elénk, mégpedig nagylátószögben. Igen ám, de mindig van valami nyomasztó érzés, drámai hatás, nem oda való dolog a képeken.

Valami idegenség, vagy elidegenítés. Tradicionális tárgyak között napjaink divatos termékei. Tipikusnak mondható falusi udvaron színes hintaállvány. Utóbbi épp a Tájidegen című kép, mely tulajdonképpen akkor vált ki mélyebb és megdöbbentőbb hatást a látogatóból, ha ismeri annak történetét is. Az állvány ugyanis már rég nem arra szolgál, hogy gyerekek hintázzanak rajta vidám percekben, hanem hogy disznóvágás után erre húzzák fel az állat tetemét. „Akarsz-e játszani halált?” – Kosztolányi Dezső közismert sora, talán még sosem nyert ilyen valóságos értelmet.

Gombos Zsófia világa részint „embertelen”, hiszen emberi alakok nem szerepelnek a festményein. Ugyanakkor az emberi tevékenység (legyen az cselekvés, szokás, vagy jogi aktus) nagyon is jelen van, szinte rátelepszik a nézőre. Például egy kedves táj részlete, amit az új tulajdonos már kisajátított, magánterületté nyilvánított. De beszélhetünk a tyúkokról is, amiket nem a megszokott baromfiudvarban látunk kapirgálni. (Bár ez utóbbi mozdulat megmaradt.) A szárnyasok az alkotó világában egy légüres térbe, háttér nélküli közegbe kerültek. Mintha lebegnének. Sokukról portré is készült, ami személyiséggel ruházza fel őket. Vajon a

GOMBOS ZSÓFIA:
Tájidegen 2018
olaj, vászon

**KISS ÁGNES
KATINKA:**
Ösvények II.
vegyes
technika,
digitális
technika,
PE vászon

kiragadás gesztusával megmenekülnek a számukra kijelölt sorstól (levégás/megfőzés)?

Változtassunk szokásainkon, vagy rekedjünk meg a múltban? Mennyit engedjünk be a mai világból egy hagyományos közegbe? Régi életünk idegenné válik-e az újdonságoktól? Ezek a kérdések is felmerülnek az alkotó képei láttán. Pedig a válasz is ott rejtőzik: a változás, új eszközök alkalmazása elkerülhetetlen. A szenes vasaló mellé műanyagpapucs kerül, a hagyományos vidéki táj pedig leírható GPS-koordinátákkal.

Gombos Zsófia úgy érzi, hogy számára nem feltétlenül negatív dolog az „idegenség”; sokkal inkább sokszínűséget jelent. A kultúrák, korszakok találkozását, ami új impulzusokat, lehetőségeket ad!

Ha már GPS-ről volt szó, ez akár át is vezetheti a látogatót **Kiss Ágnes Katinka** absztrakt világába (ami persze Gombos Zsófia figuratív képeihez képest idegennnek tűnik a térben). A művész „tájképei” ugyanis az útkeresésről

szólnak. A tíz részből álló Ösvények című sorozat azokat a nyomvonalakat, kacskaringókat, kitaposott vagy még alig járt utakat mutatja, amelyeken a helyünket keressük a világban. Az alkotó – saját bevallása szerint – arról a jelenségről ad egyfajta elvonatkoztatott, filozofikus képet, hogy a mai társadalomban mindenki mindenhol ott akar lenni. Folyamatosan félünk attól, hogy lemaradunk valamiről, hogy kimaradunk valamiből; ezért állandó mozgásban, útkeresésben vagyunk. Az Ösvények tulajdonképpen nyomvonalak (absztrakt térképek, vagy virtuális hálózatok), melyekből a figyelmes szemlélő azt is kiolvashatja, hogy bizony különböző intenzitással és érzelmektől vezérelve járjuk, kutatjuk saját kis útjainkat. Közben sebet ejtünk a tájban, mert a művész szerint az ösvény kezdetben mindig idegen a tájtól. Idő kell, míg annak részévé válik. Ezért is gondolta, hogy a Tájidegen címke az ő műveire is ráilleszthető.

A kacskaringók között sétálva az a gondolat is beférkőzik a néző fejébe, hogy ezek az ösvények már szabad átjárást biztosítanak az offline és az online világ terei között. Annál is inkább, mert okoseszközeink segítségével egyszerre lehetünk jelen mindkét helyen. Napjainkban a digitális lét is valóságos; a mindennapi életünk szerves része.

SZÍNEK ÉS FESTÉSZETI MÓDSZEREK

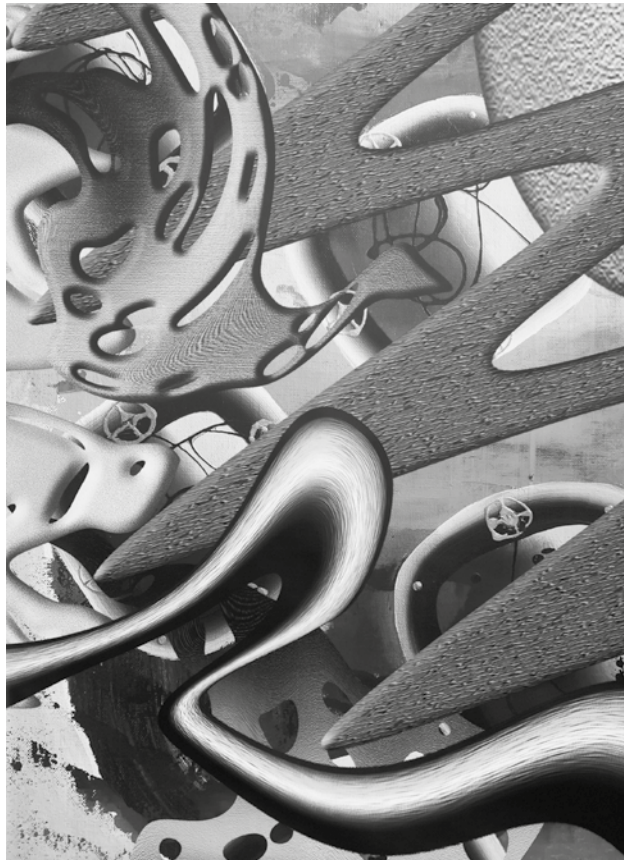
Ezen a téren valóban tájidegen lehet egymás számára a két alkotó, hiszen eltérő módszerekkel, más-más stílusban dolgoznak, és a színviláguk sem hasonlít egymásra. Már szó volt róla, hogy **Gombos Zsófia** a tájképfestészet hagyományaiból merít, de persze kicsit újra is gondolja azt. A nagyobb kontrasztok elérése érdekében például „csonkolásos” technikát használ, vagyis az adott festmény egy-egy – számára hangsúlyos – részletét kiemeli. Az újabb téli tájképein már ezt a módszert alkalmazta. Itt is, és a falusi tájak esetében is a visszafogottabb színhasználat jellemző rá. Mélyebb tónusokat látunk, de kontrasztként mindig ott van a fehér. A drámaiságához ez a sötétebb alapozás is elegendő lehetne, ám a

nyugtalanság érzését sokkal inkább az váltja ki, hogy szinte mindig beékelődik egy rózsaszínű, „tájidegen” elem a képbe. A sötét falusi udvaron rózsaszínű a funkcióját vesztett hintaállvány (és ilyenek látjuk sokszor a disznót is, melynek tetemét felhúzzák a rúdra). De pink színű a hagyományos paraszti tárgyak közé befurakodó (vagy már velük egyenrangúnak tekinthető) műanyag crocs-papucs és játék póniló. A magánterület határát jelző kerítés egy része pedig furcsa, sejtelmes lilás árnyalatot kapott.

A művész képi világának pont az ad egyfajta izgalmat, hogy a pink – ez a bájosnak, játékosnak, gyermekinek, vagy csajosnak gondolt szín – disszonánssá válik a vidéki környezetben. És ez csak azért működhet, mert túl sematikusunk gondolkodunk a falusi közeg szín- és hangulatvilágáról éppúgy, mint magáról a rózsaszínről. Pedig mint láttuk, a multikulturalizmus (a pinkkel és árnyalataival együtt) már ugyanúgy jelen van a falusi létben, mint ahogy a nagyvárosokban. Sőt, a fogyasztói társadalom divattrendjei időnként már a giccs és az ízléstelenség irányába tolják el a rózsaszín kedves árnyalatait. A művész festményei akár ennek a jelenségnek a lenyomataiként is értelmezhetőek.

Egészen más **Kiss Ágnes Katinka** színvilága. Az absztrakt művek sokszínűsége élénkséget, vibrálást visz a térbe. Sőt, a színes vonalak, kacskaringók - mint gondolati, érzelmi „kivetülések” - már-már vízióknak vagy hallucinációknak tűnnek. A művésznek korábban volt figurálisabb időszak is, ám most tisztán absztrakt képekkel jelentkezett. Ez a stílus egyáltalán nem idegen tőle, hiszen a pécsi festőiskola hagyományaiából táplálkozik, melyet még Keserü Ilona hozott létre – erre Bordács Andrea utalt is a megnyitón. Mint ahogy arra is, hogy a hangversenyterem, vagyis az egykori zsinagóga környezetébe nagyon is jól beleillenek ezek a képek, mert régen csak absztrakt ábrázolások lehettek a zsidó imaházakban.

Az alkotó az Ösvény sorozattal egy újfajta kísérletbe kezdett: a festészet klasszikus technikái keverednek a digitális festészet elemeivel. Digitális printeket látunk a falakon, ám az

alap egy valódi festett kép. Erről később egy fotó készül, majd számítógépes (utó)munkával további rétegek, színek, motívumok kerülnek a képre. Ez adja a színek és a faktúrák örvénylő hatását; mintha állandó útkeresésben (néha útvesztésben?) lennénk. Figurák tudatosan nem kerültek a vászonra (illetve a nyomatokra), mert az alkotó arra volt kíváncsi, hogy milyen hatást ér el a tiszta absztrakcióval, hogyan fogadja ezt a lehetőséget a közönség.

KISS ÁGNES KATINKA: Ösvények I. vegyes technika, digitális technika, PE vászon

NŐSÉG, NŐISÉG

Véletlenül, de azért nem minden szándék nélkül a „nőkérdés” is beszivárgott a kiállításra. Bordács Andreának az egyik kutatási területe éppen a nőművészet (tavaly Múzsák lázadása címmel egy kötete is megjelent), a tárlatnyitó szereplői pedig mind nők voltak. A két kiállítón és az esztétán túl Nagy Réka klinikai szakpszichológus és Virágné dr. Móga Julianna közgazdász is közreműködött az eseményen.

Utóbbiak személyes érzéseiket, gondolataikat osztották meg a hallgatósággal. Később kiderült: mindez nem tudatos döntés volt. A két kiállító egy tisztán szakmai megnyitót szeretett volna, hozzáértő, gondolkodó emberek bevonásával. Mikor összeállt a lista, akkor szembesültek vele, hogy csak nők állnak majd a mikrofon előtt és körül.

Bordács felhívta a figyelmet arra, hogy jelen esetben nem *nőművészetről*, hanem *női alkotókról* van szó, és a kettő között óriási a különbség. Gombos Zsófia és Kiss Ágnes Katinka témáiban ugyanis nem jelenik meg a nőiség. Az alkotók egy utólagos beszélgetésben maguk is megerősítették mindezt, hozzátéve, hogy számukra nem jelentős ez a kérdés, és nem ebből merítenek témát a festményeikhez. Sőt, nem is szeretnék, ha a képeiket nézve egyből kiderülne, hogy azt vajon nő vagy férfi festette. Inkább annak örülnének, ha ez a kérdés semleges lenne a társadalomban. Közben persze tudják, hogy egyelőre nem az. (Még a kiállítás felirataiban és ajánlóiban is hangsúlyozták a szervezők, hogy Gombos Zsófia és Kiss Ágnes Katinka *festőművésznő*. Ezt a kiemelését kissé

túlzónak is találták.) Azt tapasztalják, hogy a társadalom sokszor többre értékeli a férfi alkotókat, miközben a szakma egyre inkább elnőiesedik, és a művészeti képzésben is egyre több a nő. Mindezzel egy furcsa paradoxon jön létre. Beleértve azt is, hogy ha csak férfiak szerepelnek egy eseményen, azt soha nem teszi szóvá senki. Az magától értetődő. A volt zsinagóga épületében mindez egy plusz jelentéstartalmat is kapott. Mint arra Bordács Andrea felhívta a figyelmet: az egykori imaház karzata – ahol most a galéria található – régen a nők helye volt. A férfiaknak a megváltozott funkció miatt, azonban most nem kell elhagyniuk a karzatot.

Tehát a férfiak itt már nem tájidegenek. Ez egy újabb jó példa arra, hogy a régi és új világhoz miképp viszonyulunk. Hogyan határozzuk meg újra és újra pozíciónkat (ha úgy tetszik saját GPS koordinátáinkat) egy folyamatosan változó világban. Összekapcsoljuk a múltat a jelenel, közben új ösvényeket taposunk ki, és új dimenziókat nyitunk a digitális terek felé is.

GOMBOS ZSÓFIA: Gallus gallus domesticus akril, olaj, vászon

